

УДК 342.75

DOI <https://doi.org/10.32782/pdu.2024.4.11>

Д. М. Степанов

здобувач

Науково-дослідного інституту публічного права

<https://orcid.org/0009-0004-3334-1140>

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС АДМІНІСТРАТИВНИХ ОРГАНІВ, ЯКІ ЗДІЙСНЮЮТЬ ПУБЛІЧНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ ПОВОДЖЕННЯ З ХІМІЧНИМИ РЕЧОВИНАМИ І ХІМІЧНОЮ ПРОДУКЦІЄЮ В УКРАЇНІ

До основних адміністративних органів, відповідальних за публічне адміністрування виробництвом хімічних речовин, належать Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України, Державна екологічна інспекція, Міністерство економіки, територіальні підрозділи Міндовкілля, а також органи місцевого самоврядування. Ці органи здійснюють екологічний моніторинг, інвентаризацію джерел забруднення, розробляють екологічні нормативи та забезпечують дотримання законодавства. Крім цього, вони координують впровадження екологічних заходів на місцевому рівні, організують системи моніторингу, видають нормативні акти та проводять перевірки підприємств на відповідність екологічним стандартам. Значну роль відіграють також громадські організації, які здійснюють контроль за дотриманням законодавства, ініціюють заходи для зменшення впливу хімічних речовин і активно співпрацюють з органами влади. Адміністративно-правовий статус органів, що здійснюють публічне адміністрування виробництва хімічних речовин і хімічної продукції розкритий через такі складові як завдання, повноваження (обов'язки та адміністративні права) і відповідальність. Міністерство захисту довкілля виконує одну з провідних ролей у забезпеченні хімічної безпеки та управлінні хімічною продукцією. Підзаконна правотворчість цього органу включає розробку нормативів щодо гранично допустимих обсягів викидів і скидів хімічних речовин, що сприяє збереженню природного балансу. Міністерство розробляє та погоджує регіональні плани хімічної безпеки, враховуючи особливості кожного регіону. Крім того, розробляються заходи для запобігання хімічним аваріям, що сприяє зменшенню потенційної шкоди для екосистем. Систематичний моніторинг дозволяє оцінювати вплив хімічних речовин на довкілля та виявляти проблеми. У рамках електронного врядування Міністерство створює державні реєстри хімічних речовин, забезпечуючи прозорість їхнього обігу. Ведення обліку викидів ртуті сприяє зниженню екологічного навантаження на довкілля, а також захисту населення від токсичних речовин. Інтегрована інформаційна система хімічної безпеки надає доступ до актуальних даних для громадськості та органів влади, сприяючи прозорості та підзвітності. Реєстр викидів і скидів хімічних речовин систематизує інформацію про обсяги забруднення, що є основою для розробки та вдосконалення екологічної політики.

Ключові слова: адміністративна послуга, адміністративний орган, виконавча діяльність, дозвільна система, екологічна безпека, захист довкілля, моніторинг, публічне адміністрування, планування, підзаконний нормативно-правовий акт, розпорядча діяльність.

Вступ. Актуальність наукового аналізу адміністративно-правового статусу адміністративних органів, які здійснюють публічне адміністрування поведінки з хімічними речовинами і хімічною продук-

цією в Україні, визначається низкою чинників. Сучасні глобальні виклики, зокрема забруднення довкілля хімічними речовинами, небезпечний обіг хімічної продукції та значні екологічні ризики, вимагають

ефективного правового регулювання та державного контролю. В умовах збройної агресії росії особливої уваги заслуговують проблеми, пов'язані з хімічними загрозами, спричиненими військовими діями, що посилюють екологічні навантаження та завдають шкоди природним ресурсам [1].

Україна як європейська держава орієнтується на інтеграцію до міжнародних стандартів у сфері екологічної безпеки, включно з виконанням положень міжнародних конвенцій, таких як Мінаматська конвенція про ртуть. Ефективність публічного адміністрування вимагає чітко визначеного адміністративно-правового статусу органів, які здійснюють управління хімічними речовинами. Це включає не лише розробку нормативно-правових актів, а й їх впровадження, моніторинг, контроль та реагування на хімічні інциденти. Науковий аналіз адміністративно-правового статусу таких органів є важливим для створення ефективної системи управління, яка б сприяла реалізації державної політики у сфері хімічної безпеки. Це включає вдосконалення механізмів електронного врядування, забезпечення прозорості через публічний доступ до інформації, формування системи попередження хімічних інцидентів та мінімізації їх наслідків. Актуальність теми також підсилюється потребою в підвищенні ефективності міжвідомчої взаємодії, координації дій між державними органами, місцевими радами та громадськими організаціями. Таке співробітництво дозволяє швидше адаптувати національне законодавство до вимог ЄС, а також забезпечити належне реагування на екологічні виклики.

Враховуючи вище наведене, аналіз адміністративно-правового статусу органів, які здійснюють управління хімічними речовинами, є нагальним кроком для вдосконалення державного управління в Україні, забезпечення екологічної безпеки та захисту здоров'я населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема адміністративно-правового статусу в системі адміністративно-правове регулювання виробництва хімічних речовин і хімічної продукції в Україні є малодослідженою проте до

суміжних питань з нашої проблематикою зверталися вчені О. Андрєєва, М. Басараб, Р. Денисюк, О. Ю. Дрозд, В. Галунько, О. Галунько, М. Галянтич, А. Іщенко, А. Іщенко, Є. Жадан, Т. Ковеня, О. Маслош, О. Миколенко, Ю. Мороз, Л. Остапенко, Л. Сорока, Т. Таїрова, Д. Хомин, Г. Шевцова, М. Шиленко, І. Чеховська, О. Хижнякова та ін. Проте, безпосередньо зазначені вчені аналізованою нами проблематикою не займалися, а застережно свої зусилля на більш загальних спеціальних чи суміжних викликах. Все вище викладене обґрунтовує актуальність статті.

Мета статті полягає в тому, щоб на основі теорія адміністративного права діючого законодавства розкрити риси та зміст адміністративно правового статусу адміністративних органів, які здійснюють публічне адміністрування поводження з хімічними речовинами і хімічною продукцією в Україні.

Виклад основних положень. В попередніх наших наукових працях нами було доведено, що публічне адміністрування виробництво хімічних речовин і хімічної продукції в Україні це система адміністративної діяльності адміністративних органів (Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів та Міністерство економіки України) на основі реалізації норм адміністративного права, в процесі надання суб'єктам господарювання адміністративних послуг, здійснення розпорядчої та виконавчі діяльності.

Однак на проблему публічного адміністрування виробництва хімічних речовин і хімічної продукції слід поглянути в ширшому контексті – крізь призму екологічної безпеки та охорони довкілля. Адже саме ці фундаментальні цінності є об'єктами захисту, які потребують постійної уваги й захисту від порушень. Водночас відповідальність за їх збереження несуть ті самі адміністративні органи, які здійснюють комплексне адміністративно-правове забезпечення регулювання цього складного і надзвичайно важливого питання. Розуміння взаємозв'язку між екологічною безпекою та виробничими процесами дозволяє побачити не лише ризики, а й можливості для гармонізації інтересів суспіль-

ства, бізнесу та природи, забезпечуючи сталий розвиток і збереження природних ресурсів для майбутніх поколінь.

Звертаючись до екологічної тематики слід скористатися науковим доробком І. Остапенко, Д. Хомин, М. Басараб, які у своїй статті доводять, що суб'єкти забезпечення екологічної безпеки держави виконують важливу роль у підтриманні екологічної рівноваги та захисті природного середовища. Органи загальної компетенції здійснюють правове регулювання, формують державну політику у сфері екологічної безпеки, а також ухвалюють закони, постанови та інші правові акти, спрямовані на збереження екологічного середовища. Органи спеціальної компетенції, такі як Міністерство захисту довкілля, виконують домінуючі функції природоохоронної діяльності, тоді як інші виконавчі органи включають природоохоронну діяльність у свої основні функції. Органи єдиної системи запобігання та реагування на надзвичайні екологічні ситуації спрямовують свою діяльність на попередження та усунення наслідків екологічних катастроф. Органи місцевого самоврядування координують роботу спеціально уповноважених державних органів у межах своїх територій, ухвалюють місцеві природоохоронні акти та контролюють їх виконання. Громадські організації та інституції сприяють забезпеченню екологічної безпеки шляхом моніторингу, участі у формуванні екологічної політики, а також підтримки правозахисних і просвітницьких ініціатив. Функціональні обов'язки суб'єктів охоплюють раціональне використання природних ресурсів, виявлення, запобігання та нейтралізацію екологічних загроз, а також упорядкування суспільних відносин у сфері екологічної безпеки [2].

Є. Жадан аналізуючи наукові проблеми контролю та нагляду в механізмі адміністративно-правового забезпечення охорони довкілля, випишує, що Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України виконує функції центрального органу виконавчої влади, відповідального за державний екологічний контроль та нагляд. Воно застосовує інструменти моніторингу, перевірок, екологічного аудиту,

інвентаризації джерел забруднення, підготовки звітів, складання приписів та протоколів про порушення екологічного законодавства. Територіальні підрозділи Міндовкілля реалізують державну екологічну політику на місцях, займаються інвентаризацією екологічних ризиків, обліком об'єктів, які справляють шкідливий вплив, і здійснюють моніторинг стану довкілля. Державна екологічна інспекція та її територіальні підрозділи проводять перевірки дотримання екологічного законодавства, аналіз стану екології, відбір проб і лабораторні вимірювання, а також здійснюють контроль за усуненням наслідків екологічних порушень, накладають адміністративні стягнення та ведуть претензійно-позовну роботу. Органи місцевого самоврядування та їх виконавчі органи забезпечують реалізацію місцевих екологічних програм і контроль за дотриманням екологічного законодавства, організовують функціонування місцевих екологічних інформаційно-аналітичних систем та контролюють використання природних ресурсів на місцевому рівні. Громадські організації та представники громадських формувань беруть участь у моніторингу стану довкілля, наглядають за дотриманням екологічного законодавства, інформують органи влади про порушення, залучаються до оцінки стану довкілля та сприяють його покращенню через громадський контроль [3].

Більш спеціально для нашого наукового аналізу М. Шиленко доводить, що адміністративно-правовий статус суб'єктів публічної адміністрації, які здійснюють охорону природних ресурсів, ґрунтується на чітко визначених законодавством функціях, повноваженнях і механізмах реалізації державної екологічної політики. Міністерство екології та природних ресурсів України є центральним органом виконавчої влади, що формує державну політику у сфері екологічної безпеки, охорони довкілля, раціонального використання, відтворення та охорони природних ресурсів, координує діяльність інших органів влади, здійснює моніторинг стану довкілля, екологічну експертизу та контроль поводження з відходами і небезпечними хімічними речовинами. Терито-

ріальні підрозділи Міністерства екології реалізують екологічну політику на регіональному рівні, проводять моніторинг стану природного середовища, інвентаризують джерела забруднення та контролюють виконання екологічних програм. Державна екологічна інспекція України та її регіональні підрозділи здійснюють контроль за дотриманням природоохоронного законодавства, проводять перевірки суб'єктів господарювання, складають акти, протоколи про порушення, видають приписи та накладають адміністративні стягнення, а також виконують екологічний моніторинг та лабораторний аналіз стану довкілля. Органи місцевого самоврядування забезпечують виконання місцевих екологічних програм, організовують функціонування місцевих екологічних інформаційних систем, контролюють раціональне використання природних ресурсів та впроваджують заходи з охорони довкілля на своїх територіях. Громадські організації та представники громадських формувань відіграють важливу роль у моніторингу стану природних ресурсів, здійснюють громадський контроль за дотриманням природоохоронного законодавства, ініціюють екологічні заходи, інформують органи влади про порушення та беруть участь у розробці нормативних актів. Усі ці суб'єкти спільно формують цілісну систему адміністративно-правового забезпечення охорони природних ресурсів, спрямовану на збереження екологічної рівноваги та сталий розвиток держави [4].

В інших наших наукових працях ми довели, що Міністерство економіки України є адміністративним органом, що здійснює публічне адміністрування виробництва хімічних речовин і хімічної продукції в Україні. Воно має пені адміністративні компетенції, що охоплюють регулювання, контроль, розвиток і координацію діяльності в цій галузі. Мінекономіки встановлює правові норми, забезпечує їх дотримання, розробляє заходи для стимулювання розвитку хімічної промисловості та взаємодіє з іншими органами для забезпечення ефективності в цьому напрямку [5]. Одним з спеціальних нормативно-правових актів на основі норм якого здійсню-

ється така діяльність є Закон України від 1 грудня 2022 року №2804-IX «Про забезпечення хімічної безпеки та управління хімічною продукцією» встановлює правила та вимоги щодо безпечного виробництва, зберігання, транспортування та використання хімічних речовин та продукції з метою захисту здоров'я людей та навколишнього середовища від негативного впливу хімічних речовин [6].

Отже, до основних адміністративних органів, які здійснюють публічне адміністрування виробництва хімічних речовин і хімічної продукції в Україні, відносяться: Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України, яке виконує функції з екологічного моніторингу, контролю за дотриманням природоохоронного законодавства, інвентаризації джерел забруднення та розробки екологічних нормативів. Державна екологічна інспекція України проводить перевірки підприємств, контролює усунення наслідків порушень екологічного законодавства, складає акти і протоколи. Міністерство економіки України встановлює правові норми у сфері виробництва хімічних речовин, забезпечує їх дотримання, розробляє заходи для розвитку хімічної промисловості та взаємодіє з іншими органами. Територіальні підрозділи Міндовкілля та Державної екологічної інспекції реалізують державну політику на місцях, виконують моніторинг довкілля та контролюють виконання екологічних програм. Органи місцевого самоврядування включають місцеві ради та їх виконавчі органи, які відповідають за реалізацію місцевих екологічних програм. Вони контролюють використання природних ресурсів, організовують функціонування інформаційних систем для оцінки стану довкілля, видають місцеві нормативні акти. Ці органи забезпечують впровадження екологічних заходів на своїх територіях і сприяють дотриманню екологічного законодавства. Суб'єкти громадянського суспільства представлені громадськими організаціями та представниками громадських формувань, які проводять моніторинг стану хімічної безпеки. Вони здійснюють громадський контроль за дотриманням законодавства, ініціюють екологічні заходи, інформують органи

влади про порушення та співпрацюють у розробці нормативних актів.

В юридичній літературі з адміністративного права адміністративно-правовий статус розглядається як система прав, обов'язків, повноважень і відповідальності суб'єктів адміністративного права, які реалізують свої функції у сфері публічного адміністрування. Основою адміністративно-правового статусу є нормативно-правові акти, що регламентують діяльність адміністративних органів і визначають їх роль у забезпеченні правопорядку, суспільного інтересу та ефективного управління. Ключовою характеристикою адміністративного права є наявність публічного посередника – адміністративного органу, який виступає між приватними суб'єктами права. Це підкреслює, що адміністративно-правові відносини завжди передбачають участь такого органу, який забезпечує взаємодію між громадянами, юридичними особами та державою. Адміністративно-правовий статус адміністративних органів визначається через загальні закони, такі як Закон України «Про державну службу» та «Про службу в органах місцевого самоврядування». Водночас специфіка діяльності органів залежить від галузі публічного адміністрування, що формує особливі норми та правила їх функціонування [7].

Враховуючи те, що основоположним принципом адміністративно-правового регулювання є законність, яка зобов'язує всі суб'єкти адміністративного права діяти у відповідності до нормативно-правових актів, дотримуючись Конституції та законів України маючи на меті захист публічного інтересу, який забезпечує пріоритет інтересів суспільства над приватними у встановлених законодавством межах. Адміністративно-правовий статус є ключовим елементом публічного адміністрування, що визначає права, обов'язки, повноваження та відповідальність суб'єктів адміністративно-правових відносин. Він встановлюється нормативно-правовими актами, зокрема законами, положеннями та іншими регламентами, які закріплюють компетенцію суб'єктів у певній сфері публічної діяльності. В основі адміністративно-правового статусу лежить принцип

законності, який забезпечує відповідність дій суб'єктів адміністративного права Конституції та законам України. Сутність адміністративно-правового статусу проявляється в його структурі, яка включає права, що надають можливість реалізовувати управлінські функції; обов'язки, які визначають межі діяльності; та повноваження, що регламентують способи й засоби реалізації поставлених завдань. До цієї структури також входить відповідальність, яка покладається на суб'єктів адміністративно-правових відносин за недотримання норм або перевищення повноважень. Особливістю адміністративно-правового статусу є його публічно-правовий характер, що означає орієнтованість на забезпечення суспільного інтересу. Водночас статус кожного суб'єкта має свої унікальні риси залежно від його ролі у системі публічного адміністрування. Наприклад, адміністративно-правовий статус органів виконавчої влади включає визначення їх компетенції, ієрархічне положення в системі органів влади, а також механізми координації з іншими суб'єктами [8].

Серед цього різноманіття найбільш слушно думку, у своїй статті визначили О. М. Миколенко, О. М. Миколенко, які доводять, що адміністративно-правовий статус є однією з основоположних категорій адміністративного права, що визначає правове положення суб'єктів у системі публічного адміністрування. Ця категорія є багатогранною, оскільки її зміст змінюється залежно від суб'єкта адміністративного права, яким може бути фізична особа, юридична особа, орган виконавчої влади або публічний службовець. Адміністративно-правовий статус охоплює структурні елементи, такі як права, обов'язки, компетенція, відповідальність і правові гарантії, які регулюють поведінку суб'єктів у правовідносинах. Вплив адміністративного законодавства відіграє важливу роль у визначенні специфіки правового статусу суб'єктів, які виконують свої функції в різних галузях, включаючи матеріальне, процедурне та процесуальне право. Різні суб'єкти адміністративного права потребують диференційованого підходу до характеристики їхнього адміністративно-правового статусу, що враховує їхні

особливі функції та повноваження. Універсальні підходи є недостатньо ефективними, оскільки не враховують специфіку кожного суб'єкта. Функціональне наповнення адміністративно-правового статусу визначається роллю суб'єктів у публічному адмініструванні, що відображається через їхні завдання, повноваження та підзвітність [9].

Отже, надміністративно-правовий статус адміністративних органів, які здійснюють публічне адміністрування виробництва хімічних речовин і хімічної продукції має характеризуватися тим, що він передбачає виконання завдань, спрямованих на забезпечення екологічної безпеки та ефективного регулювання у сфері хімічної промисловості. Завдання включають розробку державної політики у сфері виробництва хімічних речовин, створення сприятливих умов для інновацій у галузі, контроль за дотриманням екологічних та технічних стандартів, а також захист населення та довкілля від шкідливого впливу хімічних речовин. Вони зобов'язані забезпечувати виконання законодавчих норм, проводити моніторинг стану довкілля, здійснювати контроль за дотриманням підприємствами вимог безпеки та екологічних стандартів. Вони також мають інформувати населення про можливі ризики та наслідки, пов'язані з виробництвом хімічної продукції, та впроваджувати заходи для їх мінімізації. До їхніх прав належить проведення інспекцій, ініціювання розробки нових нормативно-правових актів, складання актів і протоколів про порушення, накладення адміністративних санкцій, а також право взаємодії з іншими державними органами для досягнення цілей адміністрування. Вони несуть відповідальність за належне виконання своїх обов'язків відповідно до законодавства. Це включає юридичну відповідальність за недотримання стандартів, перевищення повноважень, неефективне виконання функцій або бездіяльність, що призводить до порушень у сфері виробництва хімічної продукції. Також передбачено контроль за використанням виділених бюджетних коштів і ресурсів у межах їхньої компетенції.

Більш спеціально слід підкреслити що до повноважень Міністерства захисту

довкілля та природних ресурсів відноситься забезпечення хімічної безпеки та управління хімічною продукцією є ключовими напрямками державної політики. Ці напрями включають розробку стратегічних документів і планів, спрямованих на підвищення екологічної безпеки країни. Розробка екологічних нормативів є важливим елементом забезпечення хімічної безпеки. Класифікація хімічних інцидентів сприяє ефективному реагуванню на потенційні загрози. Погодження регіональних планів хімічної безпеки дозволяє враховувати особливості різних територій. Проведення моніторингу загроз хімічній безпеці забезпечує систематичне спостереження за станом довкілля. Створення державних реєстрів хімічних речовин дозволяє контролювати їх використання. Ведення обліку викидів і скидів ртуті сприяє зменшенню екологічного навантаження. Україна виконує міжнародні зобов'язання в рамках конвенцій у сфері хімічної безпеки. Укладання міжнародних договорів сприяє гармонізації національної політики із світовими стандартами. Визначення переліків небезпечних хімічних речовин допомагає зменшити ризики для здоров'я людей та довкілля. Видача дозволів на використання таких речовин забезпечує контроль за їх застосуванням. Розробка заходів для запобігання хімічним аваріям є важливим кроком у сфері безпеки. Ідентифікація джерел загроз хімічній безпеці дозволяє своєчасно реагувати на потенційні ризики. Створення інтегрованої інформаційної системи хімічної безпеки сприяє доступу до узагальнених даних для громадськості та органів влади. Підготовка фахівців у сфері забезпечення хімічної безпеки підвищує професійну компетенцію. Регулювання використання хімічних речовин подвійного призначення зменшує ризики їх неконтрольованого застосування [10].

Наприклад, У 2023 році Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України активно працювало над реформами, що стосуються хімічних речовин і хімічної продукції. Було проведено селф-скринінг 911 актів права ЄС для їх адаптації до національного законодавства, що є ключовим кроком у впровадженні євро-

пейських стандартів управління хімічною безпекою. Україна приєдналася до Мінаматської конвенції про ртуть, яка регулює використання та зберігання цього небезпечного хімічного елемента. Було ухвалено у першому читанні законопроект 6004-д, спрямований на запобігання промислому забрудненню, зокрема небезпечними хімічними речовинами. Міністерство розпочало масштабну реформу системи управління відходами, яка передбачає інтеграцію підходів щодо утилізації хімічної продукції та зменшення її впливу на довкілля. Також оновлено та цифровізовано 17 адміністративних послуг, що забезпечує більш ефективно регулювання обігу хімічних речовин. Завдяки реалізації цих ініціатив Україна досягла значного прогресу у наближенні до європейських стандартів управління хімічною безпекою [11].

Крім того Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів має компетенції стосовно взяття на державний облік об'єктів, які можуть справляти шкідливий вплив на стан атмосферного повітря, є важливим кроком для визначення видів та обсягів забруднюючих речовин, що викидаються в атмосферне повітря. Визначення переліку установ, організацій та закладів, яким надається право розробляти документи, що обґрунтовують обсяги викидів для підприємств, установ, організацій та громадян – суб'єктів підприємницької діяльності, сприяє створенню прозорого механізму регулювання. Визначення величин фонових концентрацій забруднюючих речовин в атмосферному повітрі дозволяє розробити ефективні заходи з управління його якістю. Розробка та затвердження планів поліпшення якості атмосферного повітря та короткострокових планів дій є важливим інструментом для зменшення шкідливого впливу на здоров'я населення та екосистеми. Проведення оцінювання якості атмосферного повітря для кожної забруднюючої речовини забезпечує об'єктивну основу для розробки екологічних політик. Створення інформаційно-аналітичної системи даних про якість атмосферного повітря надає можливість забезпечити доступ до інформації для всіх зацікавлених сторін. Забезпечення виконання Рамкової конвенції ООН про зміну клімату, Кіотського

протоколу до неї та Паризької угоди включає розроблення та впровадження механізмів скорочення викидів парникових газів, що сприяє міжнародним зусиллям у боротьбі зі зміною клімату. Визначення методик оцінки антропогенних викидів джерелами та абсорбції (поглинання) поглиначами парникових газів є важливим етапом у забезпеченні точності екологічного моніторингу. Розроблення нормативів гранично допустимих викидів забруднюючих речовин із стаціонарних джерел забезпечує належний рівень контролю за промисловими викидами. Забезпечення моніторингу загроз хімічній безпеці та підготовка звітів дозволяють оперативно реагувати на потенційні ризики. Створення реєстру викидів і скидів ртуті та її сполук сприяє ефективному управлінню небезпечними речовинами. Ведення державного реєстру хімічних речовин, що включає дані про їх вплив на здоров'я людей і довкілля, забезпечує надійну базу для прийняття регуляторних рішень. Розроблення переліків типів устаткування, для яких встановлюються нормативи викидів забруднюючих речовин, дозволяє впроваджувати екологічно безпечні технології. Встановлення переліків фізичних та біологічних факторів, для яких визначаються нормативи впливу на атмосферне повітря, забезпечує системний підхід до управління екологічними ризиками. Впровадження ринкових і неринкових механізмів скорочення викидів парникових газів, зокрема через систему торгівлі квотами на викиди, сприяє економічно обґрунтованій екологічній політиці. Організація заходів для запобігання хімічним інцидентам та ідентифікація джерел загроз дозволяють мінімізувати наслідки потенційних надзвичайних ситуацій. Забезпечення виконання міжнародних зобов'язань, пов'язаних із хімічною безпекою, включаючи координацію дій із міжнародними організаціями, сприяє гармонізації національних стандартів із міжнародними. Реєстрація звітів з інвентаризації викидів забруднюючих речовин із об'єктів, що впливають на атмосферне повітря, забезпечує систематизацію даних для подальшого аналізу та регулювання [10]. Наприклад, Міністерство захисту довкілля та природних

ресурсів України відповідає за інтегровану систему моніторингу, що включає контроль хімічних речовин і хімічної продукції через підсистему управління відходами. Систематизація даних про хімічні речовини проводиться на чотирьох рівнях моніторингу – від національного до об'єктового, що забезпечує ефективне відстеження їхнього впливу на довкілля. Міністерство затвердило єдині стандартизовані підходи до організації моніторингу, які передбачають чітке розмежування завдань між суб'єктами моніторингу та інтеграцію їхньої діяльності. Інформація про хімічні речовини буде доступна громадськості через платформу «Еко-Система», що сприятиме прозорості та залученню громадськості до екологічних питань. Завдяки новому Порядку встановлено механізми для оцінки збитків, завданих війною, через забруднення хімічними речовинами, що дозволяє фіксувати обсяги шкоди та вживати заходів для її усунення [12].

Отже, Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України відіграє одну з головних ролей у забезпеченні хімічної безпеки та публічному адмініструванню хімічною продукцією, створюючи передумови для екологічно безпечного середовища. Його повноваженнями щодо поводження з хімічними речовинами та хімічною продукцією поділяється на декілька видів.

По-перше, це підзаконна правотворчість, видаючи підзаконні нормативно-правові акти, які деталізують норми законів щодо поводження з хімічними речовинами та хімічною продукцією. Серед них розробка екологічних нормативів, що включають гранично допустимі обсяги викидів і скидів, сприяє мінімізації негативного впливу на довкілля та підтриманню природного балансу. Визначення класифікації хімічних інцидентів дозволяє оперативно реагувати на загрози, запобігаючи катастрофам. Важливим завданням є регулювання використання хімічних речовин подвійного призначення, що мінімізує ризики їх неконтрольованого застосування та захищає національну безпеку.

По-друге, планування, зокрема погоджуючи регіональні плани хімічної без-

пеки, що враховують специфіку кожного регіону та дозволяють ефективно управляти ризиками. Розробка заходів для запобігання хімічним аваріям спрямована на забезпечення надійного захисту екосистем і зменшення негативного впливу потенційних катастроф.

По-третє, контроль і нагляд за хімічною безпекою передбачає систематичний моніторинг, який включає оцінку впливу хімічних речовин на стан довкілля, сприяючи покращенню екологічної ситуації.

По-четверте, у рамках електронного врядування Міністерством створюються державні реєстри хімічних речовин, забезпечуючи прозорість їх виробництва, обігу та використання. Ведеться обліку викидів і скидів ртуті та її сполук дозволяє зменшити екологічне навантаження та захистити населення від токсичного впливу. Створена інтегрована інформаційна система хімічної безпеки забезпечує доступ до даних про хімічні речовини для громадськості та органів влади, сприяючи прозорості та підзвітності. Реєстр викидів і скидів хімічних речовин систематизує інформацію про обсяги забруднення, створюючи основу для вдосконалення екологічної політики.

По-п'яте, дозвільна діяльність Міністерства включає видачу дозволів на використання хімічних речовин, що гарантує контроль за їх обігом і запобігає неконтрольованому поширенню. Важливим кроком є ідентифікація джерел загроз хімічній безпеці, що дозволяє заздалегідь виявляти потенційні ризики та запроваджувати запобіжні заходи.

Список використаної літератури:

1. Природа та війна: як військове вторгнення росії впливає на довкілля України. Центр екологічних ініціатив «Екодія». 1 квітня 2022 року. URL: <https://ecoaction.org.ua/pryroda-ta-vijna.html>.
2. Остапенко Л. Хомин Д., Басараб М. Адміністративно-правові аспекти управління у сфері забезпечення екологічної безпеки держави. Юридичний науковий електронний журнал. 2023. № 2. С. 348–350. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-2/81>
3. Жадан Є. Контроль та нагляд в механізмі адміністративно-правового забезпечення

- охорони довкілля на регіональному рівні в Україні. Юридичний науковий електронний журнал. 2024. № 3. С. 621–626. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-3/150>.
4. Шиленко М. Адміністративно-правовий статус суб'єктів публічної адміністрації, що здійснюють охорону природних ресурсів. Інформація і право. 2014. № 2(11). С. 97–101. URL: <http://javalibre.com.ua/java-book/book/2910984>.
  5. Степанов Д.М. Поняття та зміст публічного адміністрування виробництва хімічних речовин і хімічної продукції в Україні. *Juris Europensis Scientia*. Випуск 1. 2024. С. 125–129. DOI: <https://doi.org/10.32782/chern.v1.2024.22>.
  6. Про забезпечення хімічної безпеки та управління хімічною продукцією. Закон України від 1 грудня 2022 року № 2804-IX. Верховна Рада України. 2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2804-20#Text>
  7. Галунько В. В., Галунько В. В., Галунько О. В. Адміністративно-правовий статус суб'єктів публічного права в Україні. *International Bulletin on Public Administration and Legal Affairs*. 2024. № 1. С. 58–61 URL: <https://bulletin-pla.com/index.php/current/article/view/8/8>
  8. Дрозд О. Ю., Сорока Л. В., Миськів Л. І. Загальнотеоретичні основи концепту «адміністративно-правовий статус державної служби» з оглядом його особливостей на прикладі органів державної виконавчої служби. Юридичний науковий електронний журнал. 2023. № 5. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-5/126>.
  9. Миколенко О. І., Миколенко О. М. Адміністративно-правовий статус як категорія адміністративного права. *Правова держава*. 2023. № 52. С. 65–72. DOI: <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2023.52.291720>.
  10. Положення про Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України було затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 25 червня 2020 року, № 614. Верховна Рада України 2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/614-2020-%D0%BF#Text>
  11. Підсумки 2023 року для довкіллевой сфери від Міністра Руслана Стрільця. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. 31 грудня 2023 року. URL: <https://mer.gov.ua>.
  12. Сучасна система моніторингу довкілля: Уряд затвердив новий Порядок функціонування. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. Опубліковано 14 червня 2024 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/suchasna-systema-monitorynhudovkillia-uriad-zatverdyy-novyi-poriadok-funktsionuvannia>.

Stepanov D. Administrative and legal status of administrative bodies that carry out public administration of chemical substances and chemical products in Ukraine

The main administrative bodies responsible for managing the production of chemical substances in Ukraine include the Ministry of Environmental Protection and Natural Resources of Ukraine, the State Environmental Inspection, the Ministry of Economy, territorial departments of the Ministry of Environmental Protection, and local self-government bodies. These bodies conduct environmental monitoring, inventory pollution sources, develop environmental standards, and ensure compliance with legislation. Additionally, they coordinate the implementation of environmental measures at the local level, organize monitoring systems, issue regulatory acts, and inspect enterprises for compliance with environmental standards. Public organizations also play a significant role, exercising control over adherence to legislation, initiating measures to reduce the impact of chemical substances, and actively cooperating with government bodies. The administrative-legal status of bodies engaged in public administration of the production of chemical substances and chemical products is disclosed through components such as tasks, powers (responsibilities and administrative rights), and accountability. The Ministry of Environmental Protection plays one of the leading roles in ensuring chemical safety and managing chemical products. Its subordinate law-making activities include developing regulations on maximum permissible emissions and discharges of chemical substances, promoting the preservation of natural balance. The Ministry develops and approves regional chemical safety plans, taking into account the specificities of each region. Furthermore, measures are designed to prevent chemical accidents, reducing potential harm to ecosystems. Systematic monitoring allows the assessment of the impact of chemical substances on the environment and the identification of problems. As part of electronic governance, the Ministry creates state registers of chemical substances, ensuring

transparency in their circulation. Maintaining a record of mercury emissions contributes to reducing environmental pressure and protecting the population from toxic substances. The integrated chemical safety information system provides access to up-to-date data for the public and government bodies, promoting transparency and accountability. The register of emissions and discharges of chemical substances organizes data on pollution volumes, forming a basis for the development and improvement of environmental policies.

Key words: *administrative body, administrative service, environmental monitoring, environmental safety, executive activity, legislative act, monitoring, planning, public administration, regulatory activity, safety system.*